

Nou mètode de càlcul de la població activa local estimada i de la taxa d'atur registrat

Mètode dissenyat conjuntament per l'Àrea de Desenvolupament Econòmic de la Diputació de Barcelona i la Xarxa d'Observatoris del Desenvolupament Econòmic Local (XODEL)

Tothom, poc o molt, ha llegit o escoltat als mitjans de comunicació, i més en el context actual, termes com taxa d'atur estimat, taxa d'atur registrat o població activa, però sabem realment què signifiquen aquests conceptes i què mesuren? Segurament no del tot. Aclarim-los breument:

- L'indicador que es coneix popularment com a **taxa d'atur** mesura el pes que té la població aturada dins de la població activa. El càlcul seria el següent:

$$\text{Taxa d'atur: } (\text{Població aturada} / \text{Població activa}) * 100$$

- L'**atur registrat**¹ està format pels demandants d'ocupació inscrits a les oficines del Servei d'Ocupació de Catalunya (OSOC) pendents de cobrir l'últim dia de cada mes. Es poden obtenir dades d'aturats mensualment a escala municipal.
- L'**atur estimat**² és aquell que s'obté de l'Enquesta de Població Activa (EPA). Normalment, aquesta és la dada que acostuma a aparèixer als mitjans de comunicació i és la que s'utilitza com a mesura de referència per a fer comparacions internacionals.
- La **població activa** està formada per tota persona en edat laboral³ que o bé treballa en una ocupació remunerada (població ocupada) o bé es troba en plena cerca d'ocupació (població aturada). Per tant, la població activa es divideix en dos grups: els ocupats i els aturats. La població aturada està inclosa dins de la població activa.

D'on s'obtenen aquestes xifres? De tres fonts:

- **SISPE (Sistema d'Informació dels Serveis Públics d'Ocupació)**. Sistema que permet recollir millor la informació que s'utilitza per a l'elaboració estadística de l'atur registrat i que aboca dades de qualitat estadística molt superior i molt més fiables que les anteriors. L'atur s'obté de l'explotació del fitxer de demandants d'ocupació inscrits a les oficines del Servei d'Ocupació de Catalunya (OSOC) pendents de cobrir l'últim dia de cada mes.
- **Enquesta de Població Activa (EPA)**⁴. L'enquesta aporta dades trimestralment i la seva representativitat arriba fins a l'escala provincial, és a dir, no ofereix dades per dessota d'aquesta escala, tret de comptades excepcions i de capitals de província.
- **Censos de població i habitatges**⁵. Les operacions censals aporten informació a escala municipal però tenen l'inconvenient de que la darrera operació queda ja molt lluny (2001) i la següent no es realitzarà fins al 2011, i les dades oficials no es publicaran, molt probablement, fins al 2012 o 2013.

La situació fins ara

L'EPA és la font de referència per mesurar l'activitat i l'atur a escala provincial, catalana i espanyola perquè aporta informació actualitzada trimestralment. Però, què es fa quan es vol conèixer l'activitat i l'atur a la comarca o al municipi? Doncs, fer ús de l'activitat censal, xifra molt desfasada en el temps i que infravalora el volum de població activa després de l'intens procés migratori produït durant els darrers anys, i posar-la en relació amb l'atur registrat del SOC.

Cal destacar que no es poden comparar directament les dades que s'obtinguin d'aquestes dues fonts perquè, tot i mesurar els mateixos conceptes, ho fan de manera diferent. És a dir, no es pot comparar, per exemple, la *taxa d'atur estimat* de la província de Barcelona amb la *taxa d'atur registrat* de Manresa perquè tant la població activa com l'aturada de les dues taxes s'obtenen a través de criteris i períodes diferents.

Per tant, apareix la necessitat de dissenyar un mètode de càlcul de la població activa a escala municipal que solucioni aquestes incompatibilitats.

El nou mètode de càlcul de població activa i de taxa d'atur

L'Àrea de Desenvolupament Econòmic de la Diputació de Barcelona, conjuntament amb la [Xarxa d'Observatoris del Desenvolupament Econòmic Local \(XODEL\)](http://www.diba.cat/promoeco/xodel)⁶ (www.diba.cat/promoeco/xodel) coordinada per la mateixa Diputació i integrada actualment per 24 observatoris de la província de Barcelona, ha dissenyat i analitzat diferents mètodes de càlcul de la taxa d'atur a escala municipal a partir dels següents criteris: senzillesa d'ús, aplicable a escala municipal, actualitzable mensualment i comparable interterritorialment.

Fetes les comprovacions i valoracions pertinents entre ells s'ha consensuat un mètode que, bàsicament, el que fa és aplicar les taxes d'activitat⁷ per sexe i edat que estan disponibles a l'EPA provincial (es pren la mitjana dels quatre trimestres anuals) a la població potencialment activa⁸ (16 a 64 anys) del municipi que s'obté del padró municipal d'habitants que es publica a 1 de gener de cada any. D'aquí obtenim una població activa *estimada* per sexe i edat del municipi.

Com s'obté la taxa d'atur? Calculant el percentatge de població aturada *registrada* (la que el SOC publica mensualment) sobre la població activa local *estimada* (la que s'ha obtingut prèviament). El càlcul seria el següent:

$$\text{Taxa d'atur registrat: } (\text{Població aturada } \textit{registrada} / \text{Població activa local } \textit{estimada}) * 100$$

Cal dir que aquest mètode presenta l'inconvenient de relacionar dos grups de població que provenen de fonts diferents (la població aturada registrada és la que publica el SOC mentre que la població activa és estimada). Tanmateix, aquest mètode és més pertinent i aporta resultats més ajustats a la realitat que el mètode que es feia servir fins ara, que relacionava també la població aturada *registrada* amb la població activa del *Cens de l'any 2001*.

Mètode clàssic vs mètode nou: un exemple

Per tal d'entendre millor les diferències entre els dos mètodes, es presenten les dades d'actius i les taxes d'atur del mes de gener del 2009 de Manresa:

	Aturats registrats	Mètode anterior		Mètode nou		Diferència
		Actius (Cens 2001)	Taxa d'atur (%)	Actius (estimació)	Taxa d'atur (%)	
Homes	2.774	17.227	16,10	22.038	12,59	3,52
Dones	2.334	13.546	17,23	16.850	13,85	3,38
Total	5.108	30.773	16,60	38.888	13,14	3,46

La principal conseqüència quan es calcula la taxa d'atur a través del nou mètode és que aquesta és notablement inferior a la taxa obtinguda a través del mètode anterior. Per què? Perquè si bé el numerador és el mateix en els dos casos (els aturats registrats), el denominador és diferent: la xifra d'actius *estimats* és superior a la xifra d'actius *censals*. Aquest fet és normal si tenim en compte dos factors de la dinàmica demogràfica dels darrers anys com l'**intens increment de població**, sobretot en edat activa, degut al procés migratori i de mobilitat residencial produïts durant els darrers anys i la progressiva **incorporació de la dona al món del treball**, factors que s'han mostrat amb molta intensitat en els anys posteriors al 2001 i, per tant, no quedaven recollits en el Cens. Així, el Cens del 2001 infravalora, i molt, la població activa actual.

En l'exemple de Manresa s'observa com la població activa recollida al Cens del 2001 era de 30.773 persones, mentre que la població activa estimada en base a l'EPA provincial del 2008 és de 38.888 persones. Aquest increment d'actius fa que el pes dels aturats disminueixi en gairebé 3,5 punts percentuals, passant d'un 16,60% en el càlcul anterior a un 13,14% en el nou mètode.

Actualització de la taxa d'atur

Les taxes d'atur de l'any en curs es calculen utilitzant la població activa estimada de l'any anterior. Un cop es publiquin les dades del padró i de l'EPA (normalment a inicis de cada any), s'actualitzarà la població activa estimada i les corresponents taxes d'atur.

Les taxes d'atur dels anys anteriors es calculen utilitzant les dades de població activa estimada dels mateixos anys.

Exemple: Les taxes d'atur del 2009 es calculen utilitzant la població activa estimada del 2008 (PPA a 01/01/2008 i EPA 2008). A inicis de l'any 2010 es coneixerà la PPA a 01/01/2009 i l'EPA del 2009, i per tant es procedirà a actualitzar la població activa estimada i les taxes d'atur del 2009.

Càlcul de la població activa estimada d'altres àmbits territorials

El càlcul de la població activa estimada d'altres àmbits territorials es realitza seguint el mateix mètode que el de la província, però amb la variant que l'EPA serà la mitjana anual de l'àmbit i la població potencialment activa serà l'agregada de l'àmbit. És a dir, no es calcula la població activa estimada de cadascun dels municipis de l'àmbit.

Exemple: La població activa estimada per edat i sexe de Catalunya és el resultat de multiplicar la taxa mitjana anual per edat i sexe de l'EPA catalana amb el total de població potencialment activa catalana per edat i sexe (no és la suma de la població activa estimada dels 947 municipis catalans).

Disponibilitat i comunicació de les dades

Tant les dades de població activa estimada per edat i sexe com les taxes d'atur també per edat i sexe es troben disponibles pels 311 municipis de la província al portal d'informació socioeconòmica [HERMES](http://www.diba.cat/hermes) (www.diba.cat/hermes). La sèrie de població activa local estimada s'inicia l'any 2004 i la de taxa d'atur registrat el 2005 per poder disposar així de sèries robustes i suficientment llargues per poder analitzar tendències.

Els observatoris de la XODEL també calculen i comuniquen en les seves publicacions les dades d'activitat i atur seguint aquest mètode sempre citant l'autoria del mètode de càlcul.

Notes

1. L'atur registrat es correspon amb les demandes d'ocupació pendents de cobrir l'últim dia de cada mes a les oficines del Servei d'Ocupació de Catalunya, que compleixen els criteris estadístics per mesurar l'atur registrat establerts en l'Ordre ministerial d'11 de març de 1985 (BOE de 14 de març de 1985). Una persona es classifica en l'atur registrat si és un demandant d'ocupació inscrit en una OSOC que no es troba en cap de les situacions següents:

- Els treballadors ocupats que sol·licitin un treball per compatibilitzar-lo amb l'actual o canviar-lo pel que ocupen, les persones que estan en suspensió o reducció de jornada per un expedient de regulació d'ocupació i els que estan ocupats en un treball de col·laboració social.
- Els treballadors sense disponibilitat immediata per treballar o en situació incompatible amb el treball: jubilats, pensionistes d'invalidesa absoluta o gran invalidesa, persones majors de 65 anys, treballadors en situació d'incapacitat laboral transitòria o baixa mèdica, demandants que estan complint el servei militar, estudiants d'ensenyament oficial reglat menors de 25 anys o que superen aquesta edat però són demandants de primera ocupació i els de formació ocupacional que compleixen les condicions següents:
 - a) les seves hores lectives superin les 20 hores setmanals
 - b) tinguin una beca de mantenció
 - c) siguin demandants de primera ocupació
- Els treballadors que demanden exclusivament una ocupació de característiques específiques: els que sol·liciten una ocupació a domicili, o per un període inferior a tres mesos o una jornada setmanal inferior a 20 hores, els que s'inscriuen en les oficines d'ocupació com a requisit previ per participar en un procés de selecció per un lloc de treball determinat i els que sol·liciten un treball exclusivament per l'estranger.
- Els treballadors eventuais agraris beneficiaris del subsidi especial per atur, mentre l'estiguin rebent o mentre no hagi passat un període superior a un any des del dia del naixement del dret.
- Els demandants registrats com a aturats que es neguen injustificadament a participar en cursos de formació ocupacional.

2. Es consideren aturats a totes les persones de 16 o més anys que reuneixin simultàniament les següents condicions:

- Sense treball, es a dir, que no hagin tingut una ocupació per compte aliè ni per compte propi durant la setmana de referència.
- En busca de treball, es a dir, que hagin pres mesures concretes per a buscar un treball per compte aliè o hagin fet gestions per a establir-se pel seu compte durant el mes precedent.
- Disponibles per a treballar, es a dir, en condicions de començar a fer-ho en un termini de dues setmanes a partir del diumenge de la setmana de referència.

També es consideren aturades les persones de 16 o més anys que durant la setmana de referència han estat sense treball, disponibles per a treballar i que no busquen feina perquè ja n'han trobat una a la que s'hi incorporaran dins dels tres mesos posteriors a la setmana de referència. Per tant, en aquest cas no s'exigeix el criteri de cerca efectiva de feina.

Les persones absents del treball a conseqüència d'una suspensió per regulació que no siguin considerades ocupades, és a dir aquelles en les que el seu ocupador els paga menys del 50 per cent del seu sou i que es reincorporaran al seu treball després de passats tres mesos, són aturades si han buscat treball i estan disponibles per a realitzar-lo.

Si una persona satisfà les condicions de la definició d'aturat es considerarà com a tal, malgrat que compatibilitzi aquesta situació amb una altra com la d'estudiant o tasques de la llar.

Els aturats es subdivideixen en: aturats que busquen primera ocupació i aturats que han treballat anteriorment.

3. L'edat laboral normalment es aquella compresa entre els 16 i els 64 anys complerts, si bé en alguns casos es pren el grup que té més de 16 anys.

4. L'Enquesta de Població Activa (EPA) és una investigació per mostreig de caràcter continu duta a terme per l'INE a tot el territori espanyol, que s'adreça a la població que resideix en habitatges familiars. La seva finalitat fonamental és conèixer les característiques de la població en relació amb el mercat de treball. Els seus resultats, publicats trimestralment, són considerats els de referència a tots els organismes oficials d'Espanya i internacionals. De fet, les seves dades omplen, una vegada a l'any, l'Enquesta de Forces del Treball d'Eurostat.

5. Els censos de població són recomptes exhaustius de la població que la legislació obliga a realitzar de forma periòdica a les Oficines d'Estadística dels Estats, normalment cada deu anys, per a conèixer les característiques socials i demogràfiques dels seus habitants. A Espanya, els Censos de Població i habitatges els realitza l'Institut Nacional d'Estadística (INE). Simultàniament als Censos de Població es realitzen els Censos d'habitatges, per així permetre relacionar les característiques dels habitants amb els habitatges que ocupen.

6. La [Xarxa d'Observatoris del Desenvolupament Econòmic Local \(XODEL\)](#), creada el 1996 està integrada actualment per 24 observatoris de la província de Barcelona i coordinada per l'[Oficina Tècnica d'Estratègies del Desenvolupament Econòmic](#) de l'Àrea de Desenvolupament Econòmic de la Diputació de Barcelona.

7. La població econòmicament activa considerada per l'EPA és el conjunt de persones de 16 o més anys d'edat (de 16 a 64 anys per calcular les taxes) que, durant la setmana de referència subministren mà d'obra per a la producció de bens i serveis econòmics o que estan disponibles i fan gestions per a incorporar-se a l'esmentada producció.

La població activa recollida a l'Enquesta queda subdividida en:

- Forces Armades, constituïdes pels professionals de l'Exèrcit.
- Població activa civil, constituïda per la resta de la força de treball.

8. La població potencialment activa (PPA) és el conjunt de persones de 16 o més anys d'edat (de 16 a 64 anys per calcular les taxes).